

Q.1 A) Do you agree/disagree with the following statements. (05)

- 1) Credit purchase of machinery is entered in purchase Book.
- 2) When credit side of an account is greater than the debit side, the account shows a debit balance.
- 3) Capital is an asset for the business organization.
- 4) The rule of Nominal Account is Debit the Receiver and Credit the Giver.
- 5) Patents is an intangible asset

B) Answer in one sentence. (05)

1. Which is the safest type of cheque?
2. What is Narration?
3. What does AS-6 stand for?
4. What is Recurring Deposit ?
5. In which year GST was imposed by the Central Government of India?

C) Select the appropriate option and complete the sentence. (05)

1. Totaling of journal or Ledger is called as _____
a) Posting b) Folio c) Casting D) journalizing
2. A person from whom amount of money is receivable is called as _____.
a) Debtor b) Creditor c) Bankrupt d) None of the above
3. Goodwill Account shows _____ balance.
a) debit b) credit c) zero d) nil
4. The source document for recording the transaction in sales book is _____.
a) Inward Invoice b) Outward Invoice c) voucher d) Cash memo
5. Bank overdraft means _____ balance of Bank A/c.
a) credit b) debit c) positive d) none of the above

Q.2) Give accounting equations for the following transactions. (05)

1. Mr. Saket started business with cash worth Rs. 500000/-
2. Purchased goods from Ria stores Rs. 9000/-
3. Cash purchases Rs.5000/-
4. Paid wages Rs.7000/-
5. Sold goods to Sameer Rs.7000/- on credit

Q. 3 Journalise the following transactions in the books of Sukirta Traders for the month of April, 2024. (10)

Balance on 1st April, 2024

Cash in hand Rs.25000, Cash at Bank Rs.30000, Computer Rs.50000, Furniture Rs.50000.

April, 2024

1st Mr. Sukirta purchased goods from Suman worth Rs.50,000/- @10% T.D. and @5% GST and paid 1/3rd amount in cash.

5th Sold goods to Mohit worth Rs.90,000 @10% T.D. and 1/3rd amount is received by cash and 5% discount is allowed.

12th Paid for house rent Rs. 10,000 and Office Rent Rs. 20,000

18th Transferred from private Bank A/C of proprietor to business Bank A/C Rs. 40,000

Q.4) From the following transactions prepare

10)

1)Cash A/C 2) Bank A/C 3) Purchase A/C 4) Capital A/C in the books of Madanlal August 2024

1st Started business with cash Rs. 1,00,000/-, Bank Rs.2,50,000/-

4th Purchased goods worth Rs. 10,000/- less 10% T.D from Anusha.

9th Sold goods to Amol Rs.30,000/- for cash.

12th Bought stationery Rs. 4000/-

15th Ankit sold goods to us worth Rs.3000/-

20th Settled Anusha's A/C, she allowed discount @5% cash discount.

25th Paid for son's tuition fees Rs.6000/-

26th Received commission Rs.5000/-

28th Paid for salaries through bank Rs. 20,000/-

29th Sold goods worth Rs.50,000/- and received cheque.

30th Deposited cash in bank in excess of Rs.5000/-

Q.5) Enter the following transactions in the books of Mahadev in Purchase book, Sales Book, Purchase Return Book, Sales Return book for the month of August 2024 (10)

- 1st Purchased goods from Madhura Rs.28,000 @5% Trade discount.
- 5th Sold goods to Mayra worth Rs. 18,000 @ 5% Trade discount.
- 15th Purchased goods of Rs.5,000 from Manasvi.
- 20th Received a credit note from Madhura for goods returned Rs.2000 (Gross)
- 25th Received goods returned by Mayra Rs 500
- 26th Placed an order for goods worth Rs. 15,000 with Ms. Pari.
- 27th Sold goods worth Rs. 7,000 to Paras Bros.
- 28th Purchased computer worth Rs.10,000 from Laxmi Traders.

*****All The Best *****

2 Hours

50 marks

Q.1.A Complete the correlation (5)

- 1) Macroeconomics: wider concept :: Microeconomics:
- 2) Mean (X): :: median : positional Average
- 3) standard coins; face value = intrinsic value;; face value > intrinsic value.
- 4) Economic infrastructure : Energy :: Social infrastructure:.....
- 5) FDI :..... :: SEZ: Special economic zones

B. Give economic terms for the following destination. (05)

- 1) Accident prone area drive slow (identify average) .
- 2) Free and compulsory education (6 – 14 age group).
- 3) Rajesh used credit card for most of transaction.
- 4) Indian visionary who compilation of political ideas into Arthashastra.
- 5) Government of Maharashtra introduce residential Ashram school.

Q.2.A) Identify and explain the concept from illustration. (any three) (06)

- 1) According 2011 to census in Maharashtra 929 females per 1000 males.
- 2) many people refuse cheque payments.
- 3) Equator region is very close to the sun. (identify average)
- 4) The book which give birth to Economics subject.
- 5) Warm clothes are selling like hot cack in winter.

B) Distinguish between the following. (any three) (06)

- 1) wealth and welfare.
- 2) Economic growth and Economic development.
- 3) Quartile and Decile.
- 4) Agricultural sector and industrial sector .

5) legal tender money and non legal tender money.

Q.3.A. Answer the following questions (any three) (12)

1) find out Q2 for following data.

Weight of few students in kg (58,60,90,81,52,81)

2) Explain the major problems in the industrial sector of Maharashtra.

3) Mention with examples Qualities of money.

4) Explain modern definition of economics.

5) water Diamond paradox of value.

Q.4. State with reason Whether you agree or dis agree with the following statements. (any two) (08)

1) Adam smith is the father of modern economics.

2) $Q_2 = \text{median}$, $\text{median} = P_{50}$, $Q_2 = \frac{D}{5}$ (Q-Quartile/ P- Percentile/ D- Decile)

3) Maharashtra state is 100% literate .

4) Metallic money has portability quality.

Q.5. Answer in detail (any one) (08)

1) What are the basic concepts of micro economics. Explain any one in details.

2) find out D_7/ P_{38} for following data.

marks	0-5	5-10	10-15	15-20	20-25	25-30
No of students	12	18	40	36	14	00

3) Explain the remedial programs of Maharashtra government for occupational (primary ,secondary, tertiary) sector.

PTVA'S MLDC / FYJC / TER / ENG / SAT / 29-11-25 / 100-3:00 / 50.

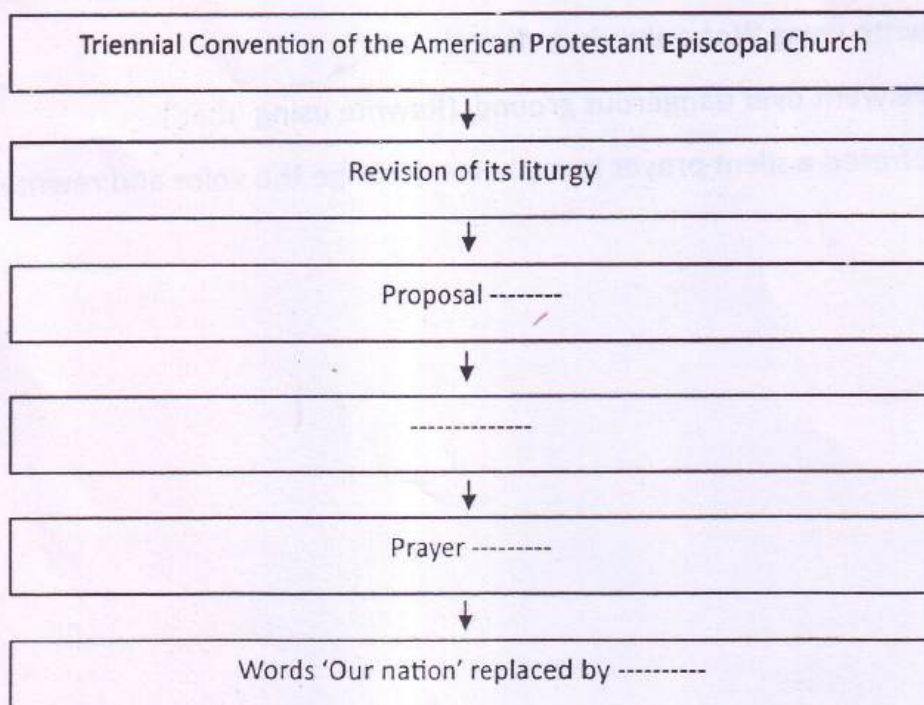
English 50 marks 2HRS

PROSE SECTION**Q. 1 (A) Read the following extract and then do all the activities:****12**

On the 26th of January 1950, we are going to enter into a life of contradictions. In politics we will have equality and in social and economic life we will have inequality. In Politics we will be recognizing the principle of 'one man one vote' and 'one vote one value'. In our social and economic life, we shall, by reason of our social and economic structure, continue to deny the principle of one man one value. How long shall we continue to live this life of contradictions? How long shall we continue to deny equality in our social and economic life? If we continue to deny it for long, we will do so only by putting our political democracy in **peril**. We must remove this contradiction at the earliest possible moment or else those who suffer from inequality will blow up the structure of political democracy which this Assembly has so laboriously built up.

The second thing we are wanting in is recognition of the principle of fraternity. What does fraternity mean? Fraternity means a sense of common brotherhood of all Indians—if Indians being one people. It is the principle which gives unity and solidarity to social life. It is a difficult thing to achieve. How difficult it is, can be realized from the story related by James Bryce in his volume on American Commonwealth about the United States of America. The story is—I propose to recount it in the words of Bryce himself— that—

"Some years ago the American Protestant Episcopal Church was occupied at its triennial convention in revising its liturgy. It was thought desirable to introduce among the short sentence prayers a prayer for the whole people, and an eminent New England divine proposed the words 'O Lord, bless our nation.' Accepted one afternoon on the spur of the moment, the sentence was brought up next day for reconsideration, when so many objections were raised by the laity to the word 'nation' as importing too definite a recognition of national unity, that it was dropped, and instead there were adopted the words 'O Lord, bless these United States'."

A1. Complete the flow chart.**2**

A2. State whether following statements are TRUE or FALSE. 2

- a. Fraternity means a sense of common brotherhood
- b. The laity objected to the word 'nation' the day after the short prayer was proposed

A3. Complete the following. 2

- a. The short sentence prayer introduced by an eminent New England divine
- b. On the 26th of January 1950, we are going to enter into a life of contradictions because

A4. 'Fraternity leads to social stability'. Explain the statement. 2

A5. Discuss your views / opinions on 'Role of youth in creating social awareness'. 2

A6. Do as directed. 2

- a. Write the SYNONYMS form of the following.
 - i. Unity -
 - ii. Difficult -
- b. How difficult it is, can be realized from the story related by James Bryce in his volume on American Commonwealth. (Find and write Prepositions from the statement)

(B) Textual Grammar: (Do as directed) 4

1. "Do you like your school?" asked the boy.
(Change into indirect speech and rewrite)
2. It was lined with books and there were pictures and statues.
(Rewrite using 'Not only ...but also...')
3. We went over dangerous ground. (Rewrite using 'that')
4. I offered a silent prayer in my heart. (Change the voice and rewrite)

POETRY SECTION

Q. 2 (A) Read the following extract and then do all the activities:

10

Sitting in a porchway cool,
Sunlight, I see, dying fast,
Twilight hastens on to rule.
Working hours have weil-nigh past.

Shadows run across the lands:
But a sower lingers still,
Old, in rags, he patient stands.
Looking on, I feel a thrill.

Black and high, his silhouette
Dominates the furrows deep!
Now to sow the task is set.
Soon shall come a time to reap.

Marches he along the plain
To and fro, and scatters wide
From his hands the precious grain;
Muse I, as I see him stride.

Darkness deepens. Fades the light.
Now his gestures to mine eyes
Are august; and strange;
his height Seems to touch the starry skies.

- A1. Why does the sower 'linger'?** 2
- A2. Why does the speaker feel a thrill on seeing the sower now?**
Identify the words used by the poet to establish this. 2
- A3. How does the sower go about performing his task?** 2
- A4. What is the rhyme scheme of the second stanza? Write two pairs of rhyming words of the same stanza.** 2
- A5. The poet has observed the sower closely. Express in your own words the reverence the poet has for the sower.** 2

POETIC APPRECIATIONS

(B) Read the following extract and write the poetic appreciation with help of the following points:

4

Between Nose and Eyes a strange contest arose, -
The spectacles set them unhappily wrong;
The point in **dispute** was, as all the world knows,
To which the said **spectacles** ought to belong.

So Tongue was the lawyer, and argued the cause
With great deal of skill, and a **wig** full of learning;
While Chief **Baron** Ear sat to balance the laws,
So famed for his talent in nicely **discerning**.

'In behalf of the Nose it will quickly appear,
And your lordship,' he said, 'will undoubtedly find,
That the Nose has had spectacles always in wear,
Which **amounts** to possession time out of mind.'

Then holding the spectacles up to the court,
'Your lordship observes they are made with a **straddle**
As wide as the **ridge** of the Nose is; in short,
Designed to sit close to it, just like a **saddle**.

'Again would your lordship a moment suppose,
(Tis a case that has happened, and may be again)
That the **visage** or **countenance** had not a Nose,
Pray who would, or who could, wear spectacles then?

'On the whole it appears, and my argument shows,
With a reasoning the court will never **condemn**,
That the spectacles plainly were made for the Nose,
And the Nose was as plainly intended for them.'

Then shifting his side, as a lawyer knows how,
He pleaded again in behalf of the Eyes:
But what were his arguments few people know,
For the court did not think they were equally wise,
So his lordship **decreed** with a grave **solemn** tone,
Decisive and clear, without one if or but-
That, whenever the Nose put his spectacles on,
By daylight or Candelight-Eyes should be shut!

Points:

*About the poem and title	*Theme of the Poem
*Poetic style, language, poetic devices	*Special features
*Message/values/moral of the poem	*Your opinion of the poem

Section: Writing Skills

Q3A. Email writing:

4

Write an E-mail to your uncle thanking him for the birthday present. Use the following points.

Email to. dicockuncle@yahoo.in give details about gift, tell us your opinion, explain other important things...

B. Expansion of idea:

4

Expand the following idea with in about 100-150 words. It must have an introduction, middle and the conclusion: "Love thy Neighbour as Thyself." You may use the following points:

- Meaning of the proverb
- Key point
- Literal meaning
- Explanation of different aspects of the topic, sentence
- Conclusion

GENERE – DRAMA SECTION

Q 4 Genre-Drama:

8

(A1) Complete & rewrite the following sentences with help of the clues provided. 2

1. Henrik Ibsen is --- dramatist.
(American, British, Norwegian, Irish)
2. --- means character's thought process expressed aloud.
(Monologue, Sonnet, Soliloquy, Comedy)
3. Romeo and Juliet is--- (Tragedy, comedy, Tragic-comedy, Novel)
4. Victorian period was --- (1600-1700, 1837-1901, 1901-1945, 1946-2000)

(A2) Match the following:

2

'A' (Period)	' B ' (Type of drama)
a) Medieval period	i) Poetic drama
b) Renaissance period	ii) Historic plays
c) Restoration period	iii) Didactic plays
d) Modern period	iv) Revenge plays
	v) Kitchen sink drama

Q1. A. Choisissez la bonne réponse:

(5)

1. Quand est-ce Noël? _____

a. le 25 décembre b. le 26 décembre c. Le 31 décembre

2. Où joue-t-on au football? _____

a. à la piscine b. au garage c. terrain de sports

3. Quelle est une création unique _____

a. un petit symbole d'Inde; le Taj Mahal

b. un bateau une bouteille

c. un dernier livre

4. Avec quoi parle-t-on?

a. la langue b. les yeux c. les oreilles

5. Vendredi soir, vous souhaitez _____

a. Bonjour b. Bonsoir b. Bon weekend

B. Répondez aux questions suivants: (choix au 3) (6)

1. Quelle est la profession ta mère?

2. Où on trouve des maisons secondaires de Français?

3. Quand, pendant la semaine les étudiants n'ont pas de cours à l'école?

4. Quelle est la résidence officielle du Président de la France?

5. De quelle couleur sont vos cheveux? vous yeux?

6. Pour qui est l'orientation?

Q2. Grammaire

A. Complétez les texte suivant avec les prépositions qi conviennent (2)

(en/à/chez/au)

Magali va __Montréal __Canada. Elle va passer (will spend) une semaine __ sa
cousine Marie et puis elle va rentrer __France.

B. Conjuguez les verbes au Présent : (choix au 7) (7)

1. Marie et Paul ____ (écouter) le musique.

2. Je ____ (entendre) le bruit
3. Nous ____ (réussir) à l'examen.
4. L'enfant ____ (applaudir)
5. Ma mère ____ (faire) le repas
6. Mon ami ____ (avoir) une voiture.
7. Ils ____ (aller) au parc.
8. Tu ____ (être) grosse.
9. Mohan, ____ la porte, s'il vous plaît (ouvrir)

C. Faites comme indiqué: (6 au choix) (6)

1. Paul et Peter appellent ____ amis. (Complétez avec les adjectifs possessifs)
2. Le stylo est bleu. (Remplacez les nom soulignés par un pronom)
3. C'est un cadeau pour Mehndi. (Mettez au pluriel)
4. ____ livres avez-vous? (choisissez le bon interrogatif: Combien de/Qui/Comment)
5. J'achète une écharpe(scarf) (Mettez cette phrase à l'interrogatif avec l'inversion)
6. Il y a un fruit rouge. (Mettez au négatif)
6. La maison est ____ (nouveau) (Accordez l'adjectif)
7. L'homme chinois et mon voisin sont beaux (Mettez la phrase suivante au féminin)
8. Ce sont les cahiers ____ enfants (Complétez avec les articles contractés)

Q3. Vocabulaire

A Faites comme indiqué.

1. anglais, espagnol, allemand, chine (Trouvez l'intrus) (1)
2. Il y a/ contre/mur/un/tableau/le (mettez la phrase en ordre) (1)
3. Devant X (Donnez le contraire) (1)
4. Que dit on dans es situations suivantes : (2)
 - a. Votre oncle part en vacances en voiture , vous dites ____

b. Votre ami donnez des chocolats pour vos, votre dites _____

5. Complétez avec un mot ou une phrase: (2)

a. La résidence officielle du Président de la République Française est _____

b. Le mari de ta tante est ton _____.

Q4. Compréhension

Lisez le texte et répondez aux questions:

Mon ami José a une petite famille. Dans sa famille, il y a quatre membres: son père, sa mère, sa sœur et José. Son père aime le foot. Sa mère, elle adore cuisiner. Elle est très belle et jeune. Sa sœur est très jolie. Elle aime chanter et jouer avec ses amies. Elle déteste le foot. Elle a beaucoup de jouets (toys): une poupée (doll), une voiture, un robot etc. José aime beaucoup sa famille.

1. Répondez (2)

a. Comment est la mère de José?

b. Qu'aime le père de José?

2. Trouvez dans le texte (3)

a. deux adjectifs

b. 1. le contraire de vieille

2. le contraire de grande

3. Complétez avec un mot du texte (1)

a. Dans ma ____, il y a cinq membres.

Q5 Traduisez en anglais : (5)

Éric attend son anniversaire avec impatience. Pour son anniversaire, il organise une fête. Il invite ses amis. Il va au marché pour acheter des pizzas et des boissons. Sa sœur Nathalie décore la maison avec des fleurs et des ballons. La mère d'Éric fait un gâteau. Le soir, les amis arrivent. Ils offrent des cadeaux à Éric. On coupe le gâteau. Éric ouvre ses cadeaux. Il est bien content. On danse et on chante. C'est bien amusant!

Q6. Traduisez en français: (choix au 3) (6)

1. Maya does not have an identity card.

2. We are going to school.
3. He is giving his books to the students.
4. His family is big.
5. She is speaking to Mr. Gabriel.
6. Walk straight and then turn to the left.

SUBJECT: GERMAN

MARKS: 50

DATE: 01.01.2025

DURATION: 2hrs

1) Beantworte vier der folgenden Fragen. (nur 4) 08 Marks

- a) Was sind deine Hobbys? Wann hast du Zeit für deine Hobbys?
- b) Wieviele Zimmer hat deine Wohnung? Hast du dein eigenes Zimmer?
- c) Nenne vier Küchengeräte.
- d) Wie alt bist du? Hast du Geschwister?
- e) Wie heißt dein bester Freund? Wie alt ist er?

2) Lies den folgenden Text und bearbeite die Aufgaben. 08 Marks

Hallo! Ich heiße Anna Müller und ich bin 23 Jahre alt. Ich komme aus Bonn Deutschland, aber ich wohne jetzt in Wien, in Österreich. Ich studiere Biologie an der Universität Wien. Die Stadt ist sehr schön und es gibt viele Parks, Museen und Cafés.

Ich spreche Deutsch, Englisch und ein bisschen Spanisch. In meiner Freizeit lese ich gern Bücher, höre Musik und treffe meine Freunde. Am Wochenende gehe ich oft spazieren oder fahre Fahrrad im Park. Manchmal koche ich auch – mein Lieblingsessen ist Pasta mit Tomatensoße.

Meine Familie wohnt in Berlin. Ich habe einen Bruder, er heißt Lukas. Er ist 20 Jahre alt und studiert Informatik. Wir telefonieren oft, weil ich meine Familie sehr vermisse.

Ich liebe Tiere! Ich habe eine Katze, sie heißt Minka. Sie ist schwarz und sehr freundlich. Jeden Abend spielt sie mit mir. Ich mag auch Hunde. Meine Nachbarin Mia hat einen Hund. Er heißt Rambo.

Ich bin eine fröhliche Person und lerne gern neue Sprachen. Ich hoffe, bald auch Italienisch zu lernen!

a) Beantworte die folgenden Fragen. 02 Marks

- i) Welche Sprachen spricht Anna?
- ii) Was macht sie in ihrer Freizeit?

b) Richtig oder Falsch? Bitte korrigiere die falschen Sätze. 03 Marks

- i) Anna hat einen Bruder.
- ii) Lukas ist 20 Jahre alt.
- iii) Frau Müller wohnt in Berlin.
- iv) Annas Nachbarin heißt Minka.

c) Suche aus dem Text.

03 Marks

- i) 2 Adjektive
- ii) 2 Städte in Deutschland
- iii) 2 Tiere

3) Wortschatz

10 Marks

a) Was passt nicht? (Find the odd one out.)

02 Marks

- i) Wohnzimmer, Schlafzimmer, Hotelzimmer, Küche
- ii) rot, rosa, hell, grau
- iii) Kuli, Pilot, Arzt, Taxifahrer
- iv) Vater, Mutter, Bruder, Freund

b) Was passt?

02 Marks

- i) schlafen: Schlafzimmer baden: _____
- ii) +919820384567: Handynummer 400057: _____
- iii) Rot, Blau: Farbe Frühling, Herbst: _____
- iv) Sommer, Winter: Jahreszeiten Januar, Februar: _____

c) Wie spät ist es? Schreibe in Wörter.

02 Marks

- i) 03:20 PM (offizielle Zeit)
- ii) 01:15 AM (inoffiziell Zeit)

d) Ergänze das richtige Wort. (Wo sind die Leute?)

02 Marks

- i) Das ist mein _____ zimmer, hier arbeitet mein Vater.
- ii) Das ist das _____ zimmer, hier schlafen wir.

e) Schreibe die Gegenteile. Write the opposites.

02 Marks

- i) alt X _____ iii) bequem X _____
- ii) dunkel X _____ iv) groß X _____

4) **Schreibe eine Email an deinen neuen Freund oder deine neue Freundin über deine Familie und benutze folgende Punkte.** 05 Marks

Wie viele Personen? Alter, Namen, Berufe, Hobbys

5) **Grammatik** 15 Marks

a) **Schreibe die richtige Verbform. (Nur 3)** 03 Marks

i) Sameera _____ gern Gitarre. (spielen)

ii) _____ du Studentin?(sein)

iii) Martin _____ jeden Tag um 22 Uhr. (schlafen)

iv) _____ dein Vater bei Siemens? (arbeiten)

b) **Ergänze die Possessivartikel. (Nur 3)** 03 Marks

i) Das ist Maja und das ist _____ Freundin Anna. (ihr/ihre)

ii) Herr Bauer, wo ist _____ Familie? (deine/Ihre)

iii) _____ Wohnung ist klein aber schön. (Meine/Mein)

iv) Kinder, bitte schreibt _____ Adresse hier. (euer/eure)

c) **Ergänze die Personalpronomen. (Nur 3)** 03 Marks

i) Der Schreibtisch ist neu . _____ ist teuer. (Es/Er)

ii) Der Film ist interessant. Ich sehe _____. (ihn/es)

iii) Die Tasche ist schön aber ich brauche _____ nicht. (es/sie)

iv) Roma und Soha, warum macht _____ eure Hausaufgabe nicht? (ihr/Sie)

d) **Bilde Fragen. (Nur 3)** 03 Marks

i) Ja, er ist Arzt von Beruf.

ii) Klara studiert in Berlin.

iii) Morgen fahre ich nach Berlin.

iv) Der Mann fragt den Polizist nach dem Weg.

e) **Bilde sinnvolle Sätze. (Nur 3)** 03 Marks

i) Ihnen / Wie / es / gehen?

ii) aufstehen / um 6 Uhr / Wir.

iii) Er /einen Mixer / brauchen/für ~~de~~ seine Küche.

iv) sein / von Beruf / ~~de~~ deine Mutter / Lehrer ~~n~~ ?

6) Wie sagt man das auf Deutsch? (Nur 2)

04 Marks

i) Martin buys a pencil and a book.

ii) The film begins at 8 pm.

iii) Do you need an eraser?

FYJC - HINDI
TERMINAL EXAM
YEAR - 2025-26
MARKS - 50

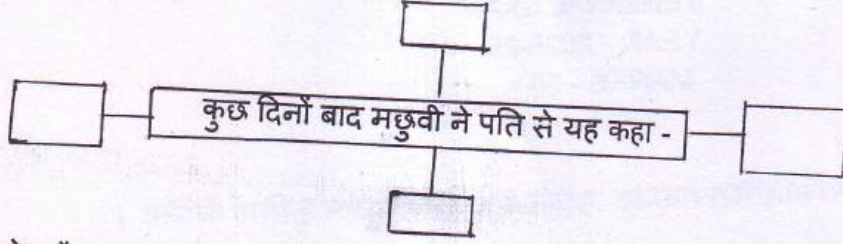
कृति १ (अ) निम्नलिखित गद्यांश पढ़कर सूचना के अनुसार कृतियाँ कीजिए ।

(०६)

मछुवा नदी के तट पर पहुँचा । उसने मछली को पुकारकर कहा - "मछली, मछली, इधर तो आ।" मछली आ गई। उसने पूछा - "क्या है?" मछुवे ने कहा - "हम लोगों के लिए क्या तू एक अच्छा घर नहीं बनवा देगी?" मछली - "अच्छा जा! तेरे लिए एक घर बन गया। तेरी मछुवी घर में बैठी है।" मछुवे ने आकर देखा कि सचमुच उसका एक अच्छा घर बन गया है। कुछ दिनों के बाद मछुवी ने कहा - "सिर्फ घर होने से क्या हुआ? खाने-पीने की तो तकलीफ है। जाओ, मछली से कुछ धन माँगो।" मछुवा फिर नदी तट पर गया । उसने मछली को पुकारकर कहा - "मछली, मछली ! इधर तो आ।" मछली ने आकर पूछा - "क्या है?" मछुवे ने कहा - "सुन तो, क्या तू हमें धन देगी?" मछली ने कहा - "जा, तेरे घर में धन हो गया।" मछुवे ने आकर देखा कि सचमुच उसके घर में धन हो गया है। कुछ दिनों के बाद मछुवी ने कहा - "इतने धन से क्या होगा? हमें तो राजकीय वैभव चाहिए। राजा की तरह एक महल हो, उसमें बाग हो, नौकर-चाकर हो और राजकीय शक्ति हो। जाओ, मछली से यही माँगो।" मछुवी की यह बात सुनकर मछुवा कुछ हिचकिचाया । उसने कहा - "जो है, वही बहुत है।" परंतु मछुवी ने उसकी बात न सुनी। उसने स्वयं मछली की दिव्य शक्ति देख ली थी । यही नहीं, एक बार जब वह मछली को आटे की गोलियाँ खिला रही थी, तब मछली से उसे आश्वासन भी मिल गया था; इसी से उसने मछुवे को हठपूर्वक भेजा। मछुवा कुछ डरता हुआ मछली के पास पहुँचा। उसने मछली को पुकारा और धीरे से कहा - "क्या तू मछुवी को रानी बना देगी?" मछली ने कहा - "अच्छा जा, तेरी मछुवी रानी बनकर महल में अभी घूम रही है।" मछुवे ने आकर देखा कि सचमुच उसके घर में राजकीय वैभव हो गया है। उसकी मछुवी रानी होकर बैठी है। कुछ दिनों के बाद मछुवी ने फिर कहा - "अगर सूर्य, चंद्र, मेघ आदि सभी मेरी आज्ञा मानते तो कैसा होता?" उसने पुनः मछुवे को उसकी इच्छा के विरुद्ध मछली के पास भेजा। मछुवे की बात सुनकर मछली रुष्ट होकर बोली - "जा-जा, अपनी उसी झोंपड़ी में रह।" मछुवा और मछुवी दोनों फिर अपनी उसी टूटी-फूटी झोंपड़ी में रहने लगे। यहीं कहानी का अंत हो जाता है। कहानी पुरानी है और घटना भी झूठी है। उसकी एक भी बात सच नहीं है पर इसमें हम लोगों के मनोरथों की सच्ची कथा है। आकांक्षाओं का कब अंत हुआ है? इच्छाओं की क्या कोई सीमा है? पर मछुवे के भाग्य परिवर्तन पर कौन उसके साथ सहानुभूति प्रकट करेगा? सभी यह कहेंगे कि यह तो उसका ही दोष था। उसकी स्त्री को संतोष ही नहीं था। यदि उसे संतोष हो जाता तो उसकी यह दुर्गति क्यों होती? मछुवे ने भी शायद यही कहकर अपनी स्त्री को झिड़का होगा परंतु मैं स्त्री को निर्दोष समझता हूँ। मेरी समझ में दोष मछली का ही है। यदि वह पहले ही मछुवे को कह देती कि मुझमें सब कुछ करने की शक्ति नहीं है तो मछुवे की स्त्री उससे ऐसी याचना ही क्यों करती?

१) संजाल पूर्ण कीजिए।

(०२)

२) परिच्छेद में प्रयुक्त शब्द - युग्म टूट कर लिखिए कर लिखिए।

(०२)

- 1] _____ 2] _____
3] _____ 4] _____

३) अति से तो अमृत भी जहर बन जाता है इस कथन पर 40 से 50 शब्दों में अपने विचार व्यक्त कीजिए।

(०२)

आ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर 80 से 100 शब्दों में लिखिए।

(०६)

- १) मुस्कराती चोट कहानी के बबलू किरदार के बारे में लेखक क्या कहना चाहते हैं।
२) मेरा भला करने वालों से बचाए पाठ द्वारा लेखक ग्राहकों की वर्तमान स्थिति पर क्या कहना चाहते हैं।
३) महत्वाकांक्षा और लोभ पाठ के आधार कृतघ्नता और असंतोष के संबंध में लेखक की धारणा लिखिए।

इ) साहित्य संबंधी सामान्य ज्ञान पर आधारित निम्नलिखित किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए।

(०२)

- १) श्रीमती संतोष श्रीवास्तव द्वारा लिखित प्रमुख दो कृतियों के नाम लिखिए।
२) मेरा भला करने वालों से बचाए पाठ की विधा लिखिए।
३) महत्वाकांक्षा और लोग इस वैचारीक निबंध की विशेषता बताइए।

कृति २) अ) निम्नलिखित पद्यांश पढ़कर कृतीया कीजिए।

(०६)

ऊँची हुई मशाल हमारी आगे कठिन डगर है,
शत्रु हट गया लेकिन उसकी छायाओं का डर है,
शोषण से मृत है समाज कमजोर हमारा घर है,
किंतु आ रही नई जिंदगी यह विश्वास अमर है,
जनगंगा में ज्वार लहर तुम प्रवहमान रहना,
पहरुए, सावधान रहना!

1) आकृति पूर्ण कीजिए।

(०२)

- १) मशाल ऊंची हुई यानी क्या | _____
- २) अभी इसका डर है | _____
- ३) इसकी आशा है | _____
- ४) जनता में यह उत्पन्न हुआ है | _____

२) निम्नलिखित शब्दों के विरुद्धार्थी शब्द लिखिए ।

(०२)

- १) ऊँची _____
- २) शत्रु _____
- ३) सावधान _____
- ३) विश्वास _____

३) देश के विकास में युवकों का योगदान विषय पर अपने विचार 40 से 50 शब्दों में लिखिए। (०२)

आ } निम्नलिखित मुद्दों के आधार पर 'प्रेरणा' कविता का रसास्वादन कीजिए।

(०६)

- १) कविता के रचनाकार का नाम।
- २) पसंद की पंक्तियां।
- ३) पसंद का कारण।
- ४) कविता का केंद्रीय भाव।

अथवा

'बाल लीला' कविता का रसास्वादन कीजिए।

इ) साहित्य संबंधी सामान्य ज्ञान पर आधारित निम्नलिखित किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए।

(०२)

- १) त्रिवेणी विद्या की विशेषता लिखिए।
- २) संत दादू दयाल जी का जन्म स्थान लिखिए।
- ३) सूरदास जी की दो प्रमुख कृतियों के नाम लिखिए।

कृति ३ अ) निम्नलिखित पद्यांश पढ़कर दी गई सूचनाओं के अनुसार कृतियां पूर्ण कीजिए। (०६)

अभिनेता-१ : हैलो! क्या हुआ...? क्या चाचा का एकसीडेंट हो गया...?

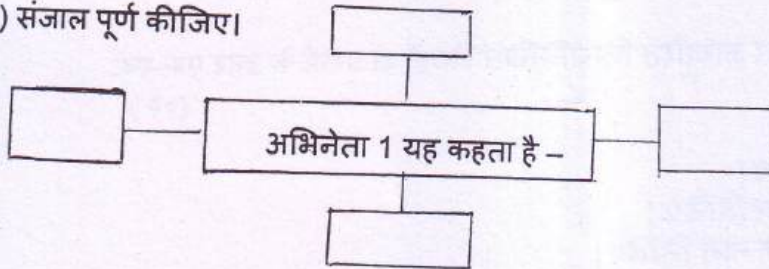
ओ निगेटिव ब्लड की जरूरत है। चलो, मैं देखता हूँ शायद कहीं मिल जाए...!

अभिनेता-२ : क्या हुआ...?

अभिनेता-१ : यार, मेरे चाचा का एकसीडेंट हो गया है। ओ निगेटिव ब्लड की जरूरत है। तुम्हारा तो ओ निगेटिव है। दे दो...।

- अभिनेता-२ : नहीं यार, मैंने १ महीने पहले ही टैटू बनवाया था ।
 अभिनेता-१ : झूठ क्यों बोलता है ? तूने टैटू १ साल पहले बनवाया था ।
 अभिनेता-३ : क्या हुआ भैया...?
 अभिनेता-१ : ओ निगेटिव ब्लड चाहिए ।
 अभिनेता-३ : मिल जाएगा लेकिन थोड़ी मुश्किल होगी... पैसे थोड़े ज्यादा लगेंगे ।
 अभिनेता-१ : आप पैसे की चिंता मत करो, बस! खून का इंतजाम कर दो ।
 अभिनेता-३ : एक बात याद रखना, हॉस्पिटल में कह देना कि ब्लड देने वाला मेरे चाचा के मामा का भाई है...मेरा नाम नहीं आना चाहिए । समझ गया न ।
 अभिनेता-४ : हैलो! हाँ मामी । क्या कहा? मामा जी को ड्रग्स हो गया है? प्लेटलेट्स चाहिए? मामी ! मुझे तो बॉस ने बुलाया है, आज जरूरी मीटिंग है, मैं नहीं आ पाऊँगा । अभी फेसबुक और ट्विटर पर पोस्ट कर दूँगा । टेंशन मत लो । कोई पढ़ लेगा और ब्लड डोनेट कर देगा...!
 अभिनेता-५ : यह क्या कर रहा है...?
 अभिनेता-६ : यार, इन कंपनीवालों ने परेशान कर रखा है । ब्लड डोनेशन के मैसेज कर-कर के, उन्हीं को री-ट्वीट कर रहा हूँ । काम का काम, टाइम पास का टाइम पास ।
 अभिनेता-५ : इससे क्या होगा...?
 अभिनेता-६ : सोशल वर्क और क्या...?
 अभिनेता-५ : सोशल वर्क करने का इतना ही शौक है तो खुद ब्लड डोनेट करने क्यों नहीं चला जाता ।
 अभिनेता-१ : बीमारी, एचआईवी, ब्लड कैंसर... ना बाबा ना, मैं खून नहीं दूँगा...!
 अभिनेता-२ : (पुशअप्स मारते हुए) इतनी मुश्किल से तो जिम में जाकर बाडी बनाई है अब खून दे दूँगा तो मेरी बाँडी कम नहीं हो जाएगी...!
 अभिनेता-४ : मैं खून दूँगा तो मुझे कौन देगा रे!
 अभिनेता-५ : तू तो लड़की है । तेरा हिमोग्लोबिन तो पहले से ही कम है, तू कैसे खून दे सकती है?
 अभिनेता-६ : मैं खून देता नहीं, मैं खून लेता हूँ!

१) संजाल पूर्ण कीजिए।

(०२)

२) घटना के अनुसार वाक्यों का उचित क्रम लगाकर लिखिए।

(०२)

- १) सोशल वर्क और क्या...?
- २) : मैं खून देता नहीं, मैं खून लेता हूँ!
- ३) ओ निगेटिव ब्लड चाहिए ।
- ४) मैं खून दूँगा तो मुझे कौन देगा रे!

३) रक्तदान महादान इस विषय पर 40 से 50 शब्दों में अपने विचार लिखिए ।

कृति ४) अ } निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर 100 से 120 शब्दों में लिखिए। (०४)

- १) मनोरंजन के क्षेत्र में हिंदी भाषा के माध्यम से रोजगार की संभावनाएं लिखिए।
- २) पर्यावरण संवर्धन में युवाओं का योगदान, विषय पर समाचार लेखन कीजिए।

आ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों का उत्तर 80 से 100 शब्दों में लिखिए। (०६)

- १) टेलीविजन के लिए समाचार वाचक की विशेषताएं लिखिए।
- २) समाचार के महत्वपूर्ण पक्ष स्पष्ट कीजिए।
- ३) अंतरराष्ट्रीय स्तर पर हिंदी रोजगार की भाषा बनती जा रही है इस विषय पर अपने विचार 40 से 50 शब्दों में लिखिए।

कृति 5 अ) निम्नलिखित वाक्यों का कोष्टक में दी गई सूचना के अनुसार काल परिवर्तन कीजिए।
(कोई दो) (०२)

- १) टिकट के साथ खाने का सामान शामिल कर लिया जाता है। (पूर्ण भूतकाल में बदलिए)
- २) क्रेडिट कार्ड वाला विवरण भेज रहा है। (सामान्य वर्तमान काल में बदलिए)
- ३) आदमी यह देखकर डर जाते हैं। (सामान्य भविष्य काल में बदलिए)

आ) निम्नलिखित मुहावरों का अर्थ लिखकर वाक्य में प्रयोग कीजिए (कोई दो) (०२)

- १) एक आँख से देखना।
- २) तितर-बितर होना।
- ३) डंका पीटना।
- ३) आँखें फटी रहना।

इ) निम्नलिखित वाक्यों को शुद्ध करके वाक्य फिर से लिखिए (कोई दो।) (०२)

- १) मुझे अपने पैर की लंबी नाखून कटवाने हैं।
- २) मैं फिल्म देखने जाता है।
- ३) माल में कपड़ों की सेल लगी है।

Q.1. Fill in the blanks:-

05M

1. DBMS stands for _____.
2. _____ ensures that all operations within the work unit are completed successfully.
3. Logical structure of database is known as _____.
4. The _____ part of CPU performs arithmetic operations.
5. _____ is created by using free software philosophies

Q.2. True or False:-

05M

1. DDL statements are used to define and modify the database structure.
2. Database is collection of interrelated data.
3. All columns in a table makes a row.
4. DOS was dominant operating system for micro-computers.
5. Artificial Intelligence is intelligence demonstrated by machines.

Q.3. Multiple choice questions (one answer):-

10M

1. The _____ unit is backbone of computers.
a. ALU b. CU c. CPU d. MU
2. ISP stands for _____
a. Internet Server Provider b. Internet Service Provider
c. Internet slow protocol d. Internet Service Protocol
3. The _____ protocol is used for internet chat.
a. IRC b. IMAP c. POP3 d. FTP
4. _____ is scientific study of algorithms and statistical model.
a. Green Computing b. Data Analytics c. Machine Learning d. Cloud Computing
5. 1 byte = _____ bits
a. 8 b. 16 c. 64 d. 32
6. SQL stands for _____
a. Structure Query Language b. Structured Query List
c. Structure Queue List d. Structure queue Language
7. _____ is the primary data model, widely used around the data storage and processing.
a. Storage and Processing b. Relational data model c. Data model d. Model
8. _____ holds date.
a. time b. datetime c. date() d. date
9. _____ statements are used to control user access in a database.
a. DTL b. DCL c. DML d. DDL
10. _____ relationships can also viewed as Many-to-One relationships, depending on you look at it.
a. One-One b. Many-Many c. Many-One d. Database

Q.4. Multiple choice questions(select two answer):-

10M

1. HTTP is an internet-based protocol for _____ and _____.
a. Sending b. Transfer c. Manipulate d. Receiving
2. Numeric has following data types.
a. Integer b. Decimal c. Number d. Int
3. Data model describes the method of _____ and _____ the data.
a. Creating b. Processing c. Storing d. Retrieving
4. Database designer decides the name of the _____ and _____ of columns.
a. Rows b. Tables c. Titles d. Fields
5. There are two types of memory _____ and _____.
a. ROM b. RAM c. Primary d. Secondary

Q.5. Multiple choice questions(select three answer):-

06M

1. Every computer system has the following three basic components _____, _____, _____
a. Data b. commands c. input unit
d. CPU e. output unit
2. Three types of relationships in relational database design _____, _____, _____
a. manipulate b. retrieve c. one to one
d. many to many e. many to one f.

Q.6. Match the following:-

04M

Column A	Column B
1. DML	a. open source
2. nibble	b. select
3. record	c. 4 bits
4. linux	d. tuple

Q.7. Answer the following (any 5):

10M

1. Explain types of relationships in DBMS.
2. Explain DDL commands
3. Discuss the various Data type.
4. Explain advantages of DBMS.
5. Explain LINUX commands.
6. Write down history of Internet.
7. Explain recent trends in IT.
8. Explain CLI and GUI.

कृती १. खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा : (८)

१. चौकटी पूर्ण करा. (२)

१. सध्याच्या काळात दुर्मीळ झालेली गोष्ट -

२. उताऱ्यात उल्लेखलेले श्रेष्ठ कथालेखक -

२. आकृतिबंध पूर्ण करा. (२)

१. निष्ठावंत वाचकाला लेखकाने दिलेली आश्वासने -

१

२

माझ्या हाती पुस्तक देताना त्यानं त्यावरून मायेनं अलगद हात फिरवला. मी त्याला म्हणालो, "कसलीही काळजी करू नका. माझ्या घरीसुद्धा तुमच्या पुस्तकाला माहेरी आल्यासारखंच वाटेल. त्याला सासुरवास सहन करावा लागणार नाही. ते अगदी 'योग्य स्थळी' तुम्ही देत आहात." तो हसला. त्याचं समाधान झालं असावं. मी म्हणालो, "एका संस्कृत सुभाषितात म्हटलं आहे, 'मूर्खहस्ते न दातव्यम् एवं वदति पुस्तकम्' मूर्खांच्या हाती मला देऊ नका, असं पुस्तकाचं म्हणणं आहे. माझ्या हाती ते देताना तुम्हांला माझ्या शहाणपणाबद्दल शंका आली नाही ना?" आता तो खळखळून हसला आणि म्हणाला, "अहो, दुधानं तोंड पोळल्यामुळं मी ताक फुंकून पितो आहे. काही दिवसांपूर्वी एका कवीनं माझी दोन पुस्तकं नेली. मी पंधरा दिवस वाट पाहिली. पुस्तकं मागायला गेलो तेव्हा त्यानं चक्क कानावर हात ठेवले. आपण पुस्तकं आणलीच नाहीत असं त्याचं म्हणणं आहे. आता काय करणार? पुस्तकं गिळंकृत करणं म्हणजे माझ्या दृष्टीनं भयानक प्रकार आहे. तेव्हापासून मी ठरवून टाकलं, की प्रत्यक्ष परमेश्वर आला तरी त्याला पुस्तक द्यायचं नाही. माझी पुस्तकं हीच माझी अपत्यं. वाचायला भरपूर ग्रंथ असले तर मी जन्मठेपेची शिक्षासुद्धा आनंदानं सहन करीन; पण पुस्तकं नसतील तर राजवाड्यासुद्धा मला स्मशानासारखा वाटेल." सहज माझ्या मनात विचार आला- असे निष्ठावंत वाचक आता दुर्मीळ झाले.

परवा मी बी. ए. च्या वर्गातल्या चाड्मय विषयाच्या विद्यार्थ्यांना प्रश्न विचारला, "जी. ए. कुलकर्णीचा एखादा कथासंग्रह तुम्ही वाचला आहे काय? संग्रह जाऊद्या, वा लेखकाची एखादी कथा तरी तुमच्या वाचनात आली आहे काय?" साहित्य या विषयाचे रसिक विद्यार्थी-विद्यार्थिनी माना खाली घालून बसले होते. कदाचित जी. ए. कुलकर्णी हे नावसुद्धा त्यांना फारसं परिचित नव्हतं. मी निराश झालो. एका आधुनिक श्रेष्ठ कथालेखकाचं नावही सुशिक्षितांच्या, अभ्यासकांच्या कानापर्यंत पोहोचलं नाही या कर्माला काय म्हणावं?

३. निष्ठावंत वाचक आता दुर्मीळ झाले आहेत , हे विधान स्पष्ट करा. (४)

किंवा

पुस्तकांविषयीचा लेखकाचा दृष्टिकोन तुमच्या शब्दात लिहा.

कृती २. खालील अपठित उता-याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा. (४)

अ. कारणे लिहा :

१. मित्रमैत्रीणीसमोर आपली विशिष्ट प्रतिमा उभी करण्याची गरज राहत नाही;

कारण..... (१)

२. जीवन जगत असताना मैत्री हा एक फार मोठा आधार ठरतो; कारण.....(१)

मैत्रीमध्ये सहवासाला काही महत्त्व असतेच. जुन्या लोणच्यासारखी जुनी मैत्री मुरत जाते. एकमेकांचे स्वरूप एकमेकांना बरेचसे कळलेले असते. त्यामुळे अशा मित्रासमोर किंवा मैत्रीणीसमोर आपली विशिष्ट प्रतिमा उभी करण्याची गरज राहत नाही. आपण जसे आहोत तसे, निखळपणे, निर्भरपणे आपण तिथे प्रकट होतो. या साध्या स्वाभाविक संबंधांतून आपल्याला एक स्थैर्य लाभते. भोवतालच्या फसव्या, अस्थिर, धूर्त, मतलबी जगात मैत्रीची अशी स्वाभाविक, सहज स्थाने म्हणजे आपला एक मोठा आधार असतो. तिथे पायाखालची जमीन ही जमीनच असते. मयसभेप्रमाणे जमीन समजून पाय टाकावा, तर तो पाण्यात खोल जावा आणि पाणी समजून पाऊल टाकायला जावे, तो टणक, खडबडीत जमीन लागावी, असे या मैत्रीत घडत नाही.

२. लेखिकेला जाणवलेले जगाचे विशेष गुण लिहा. (२)

कृती ३.(अ) खालील पठित पदय पंक्तीच्या आधारे दिलेल्या सुचनेनुसार कृती करा: (८)

१. चौकट पूर्ण करा

१. पेंजणाचे वजन : (१)

२. आजीचं ठुमकण : (१)

२. आकृतीबंध पूर्ण करा.

समाजीसारखं फिरण्याची जागा : (२)

दोन दोन किलो वजनाचे पैंजण घालून
माझी आजी
स्वयंपाकघरातून माजघरात
माजघरातून स्वयंपाकघरात
एबादचा सम्राज्ञी सारखी
ठुमकत फिरायची!
ओड्याने तिचे पाय भरून यायचे
दुखायचे, खुपायचे
घोटे काळे ठिक्कर पडायचे
कधी जखम व्हायची, चिघळायची, रक्त वहायचं
पण नादाच्या भूलभुलैय्यातुन बाहेर न पडता
पैंजणाखाली फडके बांधून
जखमांना ऊब देऊन ती राज करायची!

माझ्या आईने पैंजण सोडून
नाजूक, हलक्या, तोरड्या घालायला सुरुवात केली
ना पाय दुखणं, ना खुपणं, ना चिघळणं
आपल्याच तोऱ्यात ती
स्वयंपाकघर, माजघर, सोपा, अंगण, माडी, गच्ची
सगळीकडे मनमुराद फिरायची
अधनं मधनं का होईना, तोरड्या टोचयच्या.
साडीचे काठ फाटायचे, दोरे लोंबायचे
पण सारे दुर्लक्षून
ती राजराणीसारखी भिरभिरायची!

मी तर ...
अडकणं, बोचणं, चिघळणं, फाटणं
काहीच नको म्हणून
पैंजणाबरोबर तोरड्यांनाही हद्दपार करून सोडलं
हलक्याशा चपला, बूट, सँडल घालता, घालता
घरच नव्हे तर अंगणही ओलंडून
मी बाहेर पाऊल टाकलं
पण कधी कधी माझ्याही नकळत
चपला घसरतात, सँडल बोचतात, बूट चाबतात
पण मिळणाऱ्या स्वातंत्र्यासाठी
मी सारे सहन करते.

आता मात्र माझी मुलगी म्हणते
आई पैंजण नको, तोरड्या नको
चप्पल, बूट, सँडल नको
ते पकडणं नको घसरणं नको
काही काही काहीच नको
अगं पायाखालचे काटे मोडण्यासारखे
पायच होऊ देत आता... घट्ट, मजबूत, पोलादी
पुढल्या का होईना शतकाआधी!

(जाग)

३. अभिव्यक्ती.

(४)

१. कवितेत वर्णन केलेली आजी व आजची आजी यांच्या कौटुंबिक स्थानात
जाणवलेला फरक स्वभाषेत स्पष्ट करा

किवां

२. स्त्रीच्या भविष्यकालीन प्रगत रूपांविषयी तुमच्या कल्पना स्पष्ट करा.

कृती ४. . खालील उता-याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा.

(८)

१. उत्तरे लिहा.

अ.भरतमुर्नीची दोन वैशिष्ट्ये :

(२)

ब.नाटक आणि अभिनेता यातील संबंध:

(१)

क.नाटकाच्या प्रयोगाची सफलता अवलंबून असणारे घटक :(१)

नाटक म्हणजे...

लेखकाने लिहिलेले नाटक हे कलाकारांनी सादर करायचे असते. चित्र किंवा शिल्प हे घडताच दिसू लागते; पण नाटक हे प्रत्येक वेळी करून दाखवावे लागते. नाटक हे दृक्-श्राव्य असल्याने ते लिहिणारे, त्याचा प्रयोग करणारे, प्रत्यक्ष अभिनय करणारे, तंत्रज्ञ आणि तो प्रयोग पाहणारे अशा सगळ्यांच्या समन्वयावर आणि सहकार्यावर नाटकाच्या प्रयोगाची सफलता अवलंबून असते. नाटक हा कथा, कादंबरी, कविता याप्रमाणे एक साहित्यप्रकार आहे. यामध्ये अभिनेता किंवा अभिनेत्री अभिनय करत असतात. लेखकाने लिहिलेले संवाद अभिनेत्यांमार्फत प्रेक्षकांपर्यंत पोहोचवले जातात. मुळात नाटक हा 'दृक्-श्राव्य' साहित्यप्रकार आहे. ते ऐकता, पाहता व वाचता येते. नाट्यवाचनातून अन्व साहित्यप्रकारांप्रमाणे आपल्याला नाटकाचा आनंद घेता येतो. नाटक रंगमंचावर सादर करता येते.

भारतात प्राचीन काळापासून नाट्यकला अस्तित्वात होती. भरतमुनी यांना 'भारतीय नाट्यकलेचे जनक' असे म्हणतात. नाटकाविषयी सखोल माहिती करून देणारा 'नाट्यशास्त्र' हा ग्रंथ त्यांनी लिहिला. त्यांच्या मते, 'नाटक हे मानवी जीवनातील निरनिराळ्या अवस्थांचे, घटनांचे, प्रसंगांचे, त्यांतील वेगवेगळ्या भाव-भावनांचे, वृत्ती-प्रवृत्तींचे व लोकव्यवहारांचे अनुकरण करणारे चित्रण आहे.'

'मानवी जीवनात अवतीभवती घडणाऱ्या अनेक नाट्यमय प्रसंगांतून, घटनांमधून, जाणवणाऱ्या माणसामाणसांतील गुण-अवगुणांमधून त्यांच्यातील भावनांची आंदोलने, वास्तवाधारित परंतु काल्पनिक कथानकात गुंफून, ते उत्तम संवादलेखनातून, दिग्दर्शकाच्या मार्गदर्शनाखाली, कलाकारांच्या अभिनयाद्वारे, तंत्रज्ञानाच्या साहाय्याने रंगमंचावर प्रेक्षकांसमोर सादर करणे म्हणजे 'नाटक' होव.'

नाटक पाहणे म्हणजे फक्त
अँट घटकेची करमणूक नाही.
कधी हसवणारा, सुखावणारा,
कधी रडवणारा, दुखावणारा,
कधी अंगावर धावणारा,
कधी सारं मन सोलवटणारा,
कधी बेभान करणारा,
कधी आपल्याच मनाचा तळ धुंडाळणारा,
असा हा नाटकाचा खेळ.

नाटक हा लेखक, दिग्दर्शक, कलाकार, तंत्रज्ञ यांच्या साहाय्याने रंगभूमीवर सादर होणारा आणि त्याचप्रमाणे नाट्यगृहात समूहाने एकत्रितरीत्या आस्वाद घेता येईल असा कलाप्रकार आहे. नाटक हे जीवनाचे चित्र असते आणि ते कलाकारांच्या माध्यमातून सादर केले जाते. डोळ्यांनी पाहायचे आणि कानांनी ऐकायचे म्हणून ही दृक्-श्राव्य कला आहे. नाटक हे सांघिक कार्य आहे.

२. 'नाटक हा वाङ्मय प्रकार इतर वाङ्मय प्रकारांपेक्षा वेगळा आहे' हे विधान तुमच्या शब्दांत ०६ ते ०८ ओळीत सोदाहरण स्पष्ट करा (४)

किंवा

नाटक म्हणजे सांघिक कलाविष्कार आहे' या विधाना संबंधी तुमचे मत

०६ ते ०८ ओळीत सोदाहरण स्पष्ट करा.

कृती ५. पुढील दोन कृती सोडवा.

(५)

१. पुढील मुद्द्यांच्या आधारे सूत्रसंचालक होण्यासाठीची पूर्वतयारी सुमारे १० ते १२ ओळीत लिहा.

सूत्रसंचालक म्हणजे..... वाचन अपरिहर्य.....वाचनातून मिळण्या-या संदर्भाची नोंद.....अद्ययावतता.....श्रवण आणि निरीक्षण यावर भर.....अत्याधुनिक संपर्क माध्यमाचा वापर.....निवेदन शैली.....आवाज.....ध्वनिवर्धकाचा सराव.....आत्मविश्वास.

२. पुढील मुद्द्यांच्या आधारे रेडिओजॉकीचे कार्याचे स्वरूप.

(५)

'स्व' ची ओळख.....

कामासाठी आवश्यक असणारी कौशल्ये..... विविध कल्पना.....रेडिओजॉकी व रसिक संबंध.

कृती ६. अ. खालील वाक्यांतील काळ योग्य पर्यायातून निवडून लिहा.

(५)

१. श्रेया उत्तम कविता लिहित असे-

(१)

अ. रीती वर्तमानकाळ ब. रीती भूतकाळ क. रीती भविष्यकाळ

२. मी लोकांना मदत करत राहीन.

(१)

अ. रीती वर्तमानकाळ ब. रीती भूतकाळ क. रीती भविष्यकाळ

३. आदित्य सतार उत्तम वाजवत असतो.

(१)

अ. रीती वर्तमानकाळ ब. रीती भूतकाळ क. रीती भविष्यकाळ

४. एका गावात एक उत्तम चित्रकार राहत असे,

(१)

अ. रीती वर्तमानकाळ ब. रीती भूतकाळ क. रीती भविष्यकाळ

५. तो सदोदित आजारी पडत असतो.

(१)

अ. रीती वर्तमानकाळ ब. रीती भूतकाळ क. रीती भविष्यकाळ

ब. खालील उदाहरणामधील काव्यगुण, योग्य पर्यायातून ओळखा.

(५)

१. खरा तो एकचि धर्म जगाला प्रेम अर्पावे.

(१)

अ. प्रसाद

ब. माधुर्य

क. ओज

२. 'हंबरून वासराले चाटते जव्हा गाय तिच्यामंदी दिसते मले तव्हा माही माय.' (१)

अ. प्रसाद ब. माधुर्य क. ओज

३. पक्षी जाय दिगंतरा। बाळकांसी आणी चारा घार हिंडते आकाशीं। झांप घाली
पिल्लांपासीं । (१)

अ. प्रसाद ब. माधुर्य क. ओज

४. तुझ्या शस्त्रांना अस्त्रांना शक्ति देईल भवानी शिवरायाचे स्वरूप आठवावे
रणांगणी (१)

अ. प्रसाद ब. माधुर्य क. ओज

५. पायी पैजण आणि वाळे। हाती नवनीताचे गोळे (१)

अ. प्रसाद ब. माधुर्य क. ओज

क. पुढील वाक्प्रचारांचा अर्थ योग्य पर्यायातून निवडून लिहा. (२)

१. अभिप्रेत असणे -

पर्याय - १. अपेक्षित असणे २. समावेश करणे ३. पुरावा देणे

२. आरोळी ठोकणे -

पर्याय - १. हेतु असणे २. बंड करणे ३. मोठ्याने हाक मारणे

MATHEMATICS AND STATISTICS

Total Marks: 50

Time: 2 hrs

Q.1.A. Select and write the most appropriate answer from the given alternatives for each question.

[5 MARKS]

- i. If $A = \{1, 2, 3, 4, 5\}$ and $B = \{4, 5, 6, 7, 8\}$ then $A - B =$ _____
 a) $\{1,2,3,4,5,6,7,8\}$ b) $\{4,5\}$ c) $\{1,2,3\}$ d) $\{6,7,8\}$
- ii. Conjugate of complex number $-\sqrt{-5}$ is _____
 a) $-\sqrt{-5}i$ b) $\sqrt{-5}i$ c) $\sqrt{5}i$ d) $-\sqrt{5}i$
- iii. The number of elements in the power set $P(S)$ of the set $S = \{1,2,3\}$ is:
 a) 4 b) 8 c) 2 d) none of these
- iv. Which of the following variable is not categorical?
 a) Blood group b) Gender c) Height d) None of these
- v. For distribution mean = 100 mode = 80 and SD = 20 then $Sk_p =$ _____
 a) 1 b) -1 c) 0 d) 8

Q.1.B. State whether the following statements are true or false.

[4 MARKS]

- i. If $R = \{(a,b) / a \in \mathbb{N}, a < 6, b = 4\}$ then domain = $\{1,2,3,4,5,6\}$
- ii. If $n(A) = m$ and $n(B) = n$ then $n(A \times B) = mn$.
- iii. Percentile divide observation into 10 equal parts
- iv. When the observed frequency completely coincides, χ^2 statistic is zero.

Q.1.C. Fill in the following blanks with appropriate words.

[4 MARKS]

- i. Value of $i + i^2 + i^3 + i^4 =$ _____.
- ii. If $(x+3, 2) = (4, y-3)$ then value of $y =$ _____.
- iii. Sk_p greater than zero then the distribution is _____.
- iv. SD is defined as the positive square root of the _____.

Q.2.A. Attempt any SEVEN of the following :

[21 MARKS]

- i. Out of 200 students; 35 students failed in MHT-CET, 40 in AIEEE and 40 in IIT entrance, 20 failed in MHT-CET and AIEEE, 17 in AIEEE and IIT entrance, 15 in MHT-CET and IIT entrance and 5 failed in all three examinations. Find how many students.
 a) did not fail in any examination.
 b) failed in AIEEE or IIT entrance.
- ii. If $f(m) = m^2 - 3m + 1$, find (a) $f(0)$ (b) $f(-3)$ (c) $f(x+1)$
- iii. If ω is a complex cube root of unity, find the value of
 a) $\omega^2 + \omega^3 + \omega$ b) $(1 - \omega - \omega^2)^3$ c) $\omega + \frac{1}{\omega}$
- iv. Find four numbers in G.P. such that sum of the middle two numbers is $\frac{10}{3}$ and their product is 1.
- v. Find k if the following equations are consistent.
 $(k-1)x + (k-1)y = 17$, $(k-1)x + (k-2)y = 18$, $x + y = 5$

- vi. Compute the quartiles Q_2 and Q_3 for the following Series of observations :
16, 14.9, 11.5, 11.8, 11.1, 14.5, 14, 12, 10.9, 10.7, 10.6, 10.5, 13.5, 13, 12.6.

- vii. Compute variance and standard deviation for the following data:

X	2	4	6	8	10
F	5	4	3	2	1

- viii. The mean and variance of the distribution is 60 and 100 respectively. Find the mode and the median of the distribution if $Sk_p = -0.3$
- ix. For a distribution, $Q_3 - Q_2 = 40$, $Q_2 - Q_1 = 60$ Find Bowley's coefficient of skewness Sk_b and comment on nature of the distribution.
- x. Two dice are thrown simultaneously 25 Times. The following pairs of observations Are obtained.
(2, 3) (2, 5) (5, 5) (4, 5) (6, 4) (3, 2) (5, 2) (4, 1) (2, 5) (6, 1) (3, 1) (3, 3) (4, 3) (4, 5) (2, 5)
(3, 4) (2, 5) (3, 4) (2, 5) (4, 3) (5, 2) (4, 5) (4, 3) (2, 3) (4, 1)
Prepare a bivariate frequency distribution Table for the above data. Also obtain the Marginal distributions.

Q.2.B. Attempt any FOUR of the following:

[16 MARKS]

- i. If $f(x) = 2x^2 + 3$, $g(x) = 5x - 2$, then find a) $g \circ f$ b) $f \circ g$
- ii. Find the sum to n terms : $3 + 33 + 333 + 3333 + \dots$
- iii. Using the properties of determinant show that

$$\begin{vmatrix} a+b & a & b \\ a & a+c & c \\ b & c & b+c \end{vmatrix} = 4abc$$

- iv. If the 2nd decile of the distribution given below is 13.75, find the missing value.

Mid points	5	15	25	35	45
frequency	2	?	10	3	2

- v. A company has two departments with 42 and 60 employees respectively. Their average weekly wages are Rs. 750 and Rs. 400. The standard deviations are 8 and 10 respectively.
(a) Which department has a larger bill?
(b) Which department has larger variability in wages?
- vi. Following table shows the classification of applications for secretarial and for sales Positions according to gender. Calculate the Value of χ^2 statistic.

	Offered	Denied
Male	75	150
Female	25	50

FYJC TERMINAL OCM

Q1 A) Answer in one sentence: (05)

- 1) What do you mean by minor partner?
- 2) How are small scale industries classified?
- 3) Who is known as a hawker?
- 4) What do you mean by import trade?
- 5) What is one price shop?

Q1 B) Give one word/ term/ phrase: (05)

- 1) A regular activity concerned with production and distribution of goods and services
- 2) An aid to trade which creates time utility.
- 3) A retailer who displays his goods on the road.
- 4) An industry using power with less than 50 employees
- 5) One man show type of business organization.

Q1C) Select the correct option: (04)

- 1) Minimum 10 and maximum no limit _____
- 2) _____ Does not exceed rupees 10 lakhs.
- 3) Wholesaler deals in _____
- 4) _____ link between producer and retailer.
(Wholesaler, Large quantity, Micro service sector, Co-operative society)

Q2) Explain the following terms/concepts: (Any 2) (04)

- 1) Economic activity
- 2) Letter of credit
- 3) Traditional Industrial sector
- 4) Active partner

Q3) Distinguish between: (Any 2) (08)

- 1) Sole Trading concern and Partnership Firm.
- 2) Wholesaler and Retailer
- 3) Business and Commerce

Q4) Answer in brief: (Any 2) (08)

- 1) Explain the features of departmental stores?
- 2) Explain the advantages of small-scale industry?
- 3) Explain the merits of Joint stock company?

Q5) Justify the following statements: (Any 2)

(08)

- 1) Commerce is a wider term than trade.
- 2) Retailers provide home delivery of goods to customers.
- 3) The main objective of cooperative society is to provide service to its members.

Q6) Answer the following: (Any 1)

(08)

- 1) Define Business? Explain its features
- 2) Explain the procedure of import trade?

Q1.A. Answer in one sentence.

(5)

1. What is meant by foreign company?
2. Which document contains the rules and regulation of internal management of company?
3. Who is the officer responsible for the company's financial plan?
4. A knowledge of which Act is must for a secretary of Co-operative society?
5. What is DIN?

B) Write a word or a term or a phrase which can substitute each of the following statements. (5)

1. The term used in the Roman Empire for a person who was a professional letter writer.
2. An Artificial person created by law.
3. Primary document of a company which states aims and objectives of a company.
4. End of membership of a person.
5. An association that aims to protect the interest of its members.

C) Select the correct option from the bracket.

(4)

Group A

Group B

1. ICSI

2. _____

First Director

3. RUN is used for

4. _____

Personal Secretary

(Appointed by busy individuals, Company Secretary, Reserving name of a company,
Appointed by Promoters,)

Q2. Explain the following terms/concepts. (Any 2)

(4)

1. Perpetual Succession
2. Promoters
3. Confidential Officer
4. Whole time Director

Q3. Distinguish between the following. (Any 2) (8)

1. Personal Secretary and Joint Stock Company Secretary
2. Sole Trading Concern and Partnership Firm
3. Director and Managing Director

Q4: Answer in brief. (Any 2) (8)

1. State any four powers of Board of Directors
2. Explain the features of secretary.
3. State any four features of Joint stock company.

Q5. Justify the following statements. (Any 2) (8)

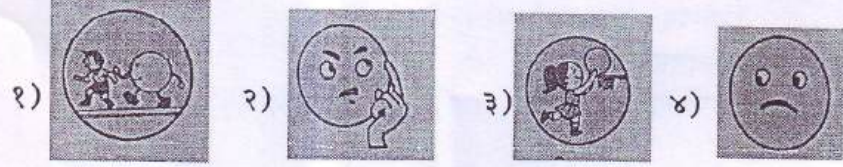
1. Certificate of Incorporation is like a Birth Certificate of company.
2. Prospectus is an important document issued by a public company.
3. A secretary should be courteous and have a pleasing personality.

Q6. Answer the following, (Any 1) (8)

1. Briefly explain the clauses of Memorandum of Association.
2. Explain the features of Joint Hindu Family Business.

प्रथम विभाग - सुगमसंस्कृतम् ।

प्र. १ अ) चित्रं दृष्ट्वा संस्कृतशब्दान् लिखत । (४)

आ) व्यावहारिकशब्दजुषातः शब्दान् चित्वा उचितस्तम्भे लिखत । (२)

१)

आहार	भाण्डागारः

(छुरिका, व्यजनम्, नवनीतम्, वटकः)

द्वितीयः विभागः - गद्यम् ।

प्र. २ अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।

जूनमासस्य त्रिंशत्तमे दिने चतुःसप्तनवैकतमे ख्रिस्ताब्दे (३० जून १९७४) अस्माकं केन्द्रशासनेन आकाशवाण्यां प्रातः नववादाने संस्कृतवार्तापत्रस्य प्रसारणम् आरब्धम् । संस्कृतपत्रकारिताक्षेत्रे एतद् महत्त्वपूर्णं पदमासीत् । तदनन्तरम् अचिरादेव सन्ध्यासमये दशाधिकषड्वादाने द्वितीयं संस्कृतवार्तापत्रमपि आरब्धम् । वृत्तनिवेदकः बलदेवानन्दसागरः निवेदनकौशलेन प्राप्तख्यातिः ।

संस्कृतमाध्यमेन पत्रकारिता शनैः शनैः प्रगतिपथम् अगच्छत् । ऑगस्टमासस्य एकविंशतितमे दिने चतुर्नवनवैकतमे ख्रिस्ताब्दे (२१ ऑगस्ट १९९४) दूरदर्शनेन साप्ताहिकं संस्कृतवार्तापत्रं प्रसारितम् । साम्प्रतं दूरदर्शनद्वारा प्रतिसप्ताहं प्रसार्यमाणः 'वार्तावलिः' इति कार्यक्रमः विशेषोल्लेखनीयः । तस्य आशयवैविध्यं रोचकं प्रस्तुतीकरणं च प्रेक्षकान् रञ्जयतः ।

- १) अवबोधनम् ।
 १) पूर्णवाक्येन उत्तरत । (२)
 अ) का शनैः शनैः प्रगतिपथम् अगच्छत् ?
 ब) कः निवेदनकौशलेन प्राप्तख्यातिः ?
 २) प्रश्ननिर्माणं कुरुत । (१)
 केन्द्रशासनेन संस्कृतवार्तापत्रस्य प्रसारणम् आरब्धम् ?

इयत्ता : ११ वी

(२)

विषय : संस्कृत

- ३) शब्दज्ञानम् ।
१. मेलनं कुरुत । (२)
विशेषणम् - महत्त्वपूर्णम् उल्लेखनीयः
विशेष्यम् - पदम् कार्यक्रमः ।
२. सन्धिविग्रहं कुरुत । (२)
२) पद् मासीत् २) अचिरादेव

तृतीयः विभागः - पद्यम् ।

प्र. ३ अ) पद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत । (४)

- १) अवबोधनम् ।
१. पूर्णवाक्येन उत्तरत ।
१) शिविः राजा कथं आसीत् ?
२. कः कं वदति ?
हे राजन्! मां मृतं विधि ।
तथा च पूर्वं राजाभूत तपस्वी करुणापरः ।
दाता धीरः शिविर्नाम सर्वसत्त्वाभयप्रदः ॥
तं वञ्चयितुमिन्द्रोऽथ कृत्वा श्येनवपुः स्वयम् ।
मायाकपोतवपुषं धर्मन्वपतद् द्रुतम् ॥
कपोतश्च भयात् गत्वा शिबेरङ्कमशिश्रियत् ।
मनुष्यवाचा श्येनोऽथ स तं राजानमब्रवीत् ।
राजन् भक्ष्यमिदं मुञ्च कपोतं क्षुधितस्य मे ।
अन्यथा मां मृतं विधि कस्ते धर्मस्ततो भवेत् ॥

३. शब्दज्ञानम् । (३तः २)
१. विशेषण - विशेष्योः मेलनं कुरुत ।
दाता इदम्
तम् शिवि
राजानम्

प्र. ३ आ) माध्यमभाषया ससन्दर्भं स्पष्टीकुरुत । (५)

- १) मूर्खस्य किं शास्त्रकथाप्रसङ्गः ।

P. T. O.....

चतुर्थः विभागः - भाषाभ्यास

प्र. ४ अ) नाम- सर्वनामतालिकां पूर्यत। (१ तः ७)

(७)

रूपम्	प्रातिपदिकम्	अन्तः	लिङ्गम्	विभक्तिः	वचनम्
वक्ता	वक्तृ	पुलिङ्गम्	एकवचनम्
भाषासु	आकारान्त	सप्तमी	बहुवचन
सः	सर्वनाम	पुलिङ्गम्

पञ्चमः विभागः - लेखनकौशलम् (१६)

प्र. ५ अ) अधोनिर्दिष्टे कृती कुरुत।

(८)

मञ्जूषातः उचितान् शब्दान् चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयित्वा चित्रपटवर्णनं पुनर्लिखत।

सिम्रन् नाम्नी एका युवती विदेशे राजः नाम युवकं मिलति। तौ आनन्देन कञ्चित् कालं तत्र यापयतः। कालान्तरेण तयोः परस्परम्..... जायते। किन्तु नायिकायाः बाल्ये एव तस्याः विवाहः निश्चितः। प्रत्यागत्य सिम्रन् यथानिश्चयं विवाहं कर्तुं सिद्धं जायते। तदैव नायकः राजः तत्र प्रविशति। प्रसन्न स्वभावेन सः..... प्रियः भवति। सिम्रन् तेन सह पलाय्य विवाहं कर्तुम् इच्छति। किन्तु पित्रोः विना राजः विवाहार्थं न सिद्धः। राजस्य..... एव चित्रपटस् चरमबिन्दुः।

ब) एकं विषयम् अधिकृत्य संस्कृतभाषया ८-१० वाक्येषु निबन्धलेखनं कुरुत। (८)

१) महाराष्ट्रदेशः।

२) मम प्रियः उत्सवः।

३) मम प्रियः सखा / ममप्रिया सखी।

प्र. ६ संस्कृतवाक्यानां माध्यमभाषया अनुवादं कुरुत। (६तः ५)

(५)

१. सजीवाः प्राणवायुना जीवन्ति।

२. नृपः निर्धनेभ्यः अन्नं ददाति।

३. गजः अरण्ये निवसति।

४. प्रयत्नेन एकलव्यः धनुर्विद्यायां पारङ्गतः जातः।

५. अहं प्रतिदिनं प्रातः काले पञ्चवादने उत्तिष्ठामि।

६. गणपतये रक्तपुष्पं रोचते।

// शुभं भवतु //